

*Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2024. № 5.*

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.5.19>

УДК 631.164.23

Л. В. Вербівська,

д. е. н., доцент кафедри бізнесу та управління персоналом,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2768-9157>

І. Р. Вербівський,

аспірант, Національний університет «Чернігівська політехніка», Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-7687-6244>

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

L. Verbivska,

*Doctor of Economics Science, Associate Professor of the Department of Business and HR
Management, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Ukraine*

I. Verbivskyi,

Postgraduate student, Chernihiv Polytechnic National University, Ukraine

INVESTMENT DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL ENTERPRISES IN CONDITIONS OF FINANCIAL INSTABILITY

У статті розглянуто проблеми інвестиційного розвитку сільськогосподарських підприємств у контексті фінансової нестабільності. Визначено, що розвиток сільського господарства є ключовим для економічного

зростання в Україні, проте його ефективність суттєво залежить від доступності інвестиційних ресурсів. Розглянуто фактори фінансової нестабільності, які можуть ускладнити залучення інвестицій та їх використання в аграрному секторі. Проаналізовано стратегії, які можуть бути використані сільськогосподарськими підприємствами для зменшення впливу ризику фінансової нестабільності та стимулювання інвестиційного розвитку. Досліджено особливості фінансового планування, диверсифікації інвестиційного портфелю та пошуку альтернативних джерел фінансування в інвестиційній діяльності підприємств агросектору. Доведено необхідність формування стратегій ефективного управління фінансовими ресурсами підприємств аграрного сектору та забезпечення зростання їх інвестиційної привабливості в умовах фінансової нестабільності.

The article examines the problems of investment development of agricultural enterprises in the context of financial instability. The purpose of the article is to study the peculiarities of the investment development of agricultural enterprises in conditions of financial instability to form risk management strategies and increase the investment attractiveness of agricultural sector enterprises. It was determined that the development of agriculture is key to economic growth in Ukraine, but its effectiveness depends significantly on the availability of investment resources. The factors of financial instability that can complicate the attraction of investments and their use in the agricultural sector are considered. Strategies that can be used by agricultural enterprises to reduce the impact of the risk of financial instability and stimulate investment development are analyzed. Peculiarities of financial planning, diversification of the investment portfolio, and the search for alternative sources of financing in the investment activities of agricultural sector enterprises are studied. The necessity of forming strategies for effective management of financial resources of enterprises in the agrarian sector and ensuring the growth of their investment attractiveness in conditions of financial instability is proven. Risk management strategies are also key for agricultural enterprises in conditions of financial instability. Effective risk management allows to reduce the impact of negative financial factors on the activities of enterprises. This may include the use of financial

instruments to reduce currency risk, the conclusion of contracts for the supply of raw materials at a fixed price, and other measures. In addition, it is important to develop alternative sources of income, for example, the development of agritourism, the cultivation of niche crops or the introduction of environmentally friendly production. These strategies contribute to increasing the resilience of agricultural enterprises to financial turbulence and stimulate their investment development in the long term.

Ключові слова: *інвестиції, агросектор, фінансовий менеджмент, управління інвестиціями, фінансова нестабільність.*

Keywords: *investment, agricultural sector, financial management, investment management, financial instability.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Динаміка сучасного бізнес-середовища свідчить, що проблеми, які виникають в контексті інвестиційного розвитку сільськогосподарських підприємств в Україні в поточних умовах деструктивного впливу війни, призводять до загальної дестабілізації ринку інвестиційних ресурсів. Разом з тим, існує і ряд факторів економічного характеру, які доповнюють військові ризики. До їх переліку, зокрема, можна віднести нестійку динаміку валютних курсів, інфляцію, політичну нестабільність та інші економічні й соціальні чинники. Усі ці фактори формують невизначеність та генерують фінансові ризики для аграрних підприємств, що ускладнює їх здатність щодо залучення та ефективного використання інвестицій.

Однією з основних проблем в даному аспекті є саме складність залучення інвестиційних ресурсів в умовах високого фінансового ризику. Зокрема, часті зміни валютних курсів можуть значно підірвати плани інвесторів та зменшити їх бажання здійснювати довгострокове інвестування в аграрний сектор. Військово-політична нестабільність та несприятливі умови для бізнесу також суттєво зменшують інтерес до інвестування в сільське господарство. Більшість інвесторів шукають стабільні та передбачувані умови для вкладення капіталу, тому фінансова нестабільність в

агросекторі може відлякувати потенційних інвесторів, незважаючи на загальне зростання його прибутковості в Україні в останні роки.

Також необхідно зазначити про таку критичну проблему, як недостатня доступність кредитування для сільськогосподарських підприємств. Більшість банків та фінансових установ в умовах війни значно скоротили свої кредитні програми і часто ставлять під сумнів кредитоспроможність сільськогосподарських підприємств через високий ризик з боку їх фінансової стабільності. Наслідком цього може бути обмеження доступу аграрних підприємств до необхідних фінансових ресурсів для розвитку та модернізації виробництва. У свою чергу, у зв'язку з невизначеністю та ризиками, що пов'язані з фінансовою ситуацією, сільськогосподарські підприємства наразі змушені вкладати кошти у менш ризиковані, але менш ефективні проекти або ж утримувати їх у формі ліквідних активів, що призводить до зменшення можливостей для їх розвитку.

Як бачимо, зазначена проблематика обумовлює необхідність дослідження принципів формування стратегій забезпечення аграрних підприємств інвестиційними ресурсами в умовах нестійкого бізнес-середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інвестиційний розвиток сільськогосподарських підприємств є важливим аспектом для забезпечення стійкого економічного зростання і підтримки продовольчої безпеки країни. Основна увага дослідників в даному аспекті зосереджена на вивченні коливань на фінансових ринках, що створюють складнощі для інвестиційного розвитку сільського господарства.

Одним із ключових досліджень в контексті інвестиційного розвитку сільськогосподарських підприємств є наукова праця Г. А. Харченко, присвячена специфіці інвестиційної діяльності сучасних підприємств агросектору. При цьому автор визначає, що «важливість стимулювання інвестиційної активності в агросекторі зумовлена тим, що ця галузь має міжгалузевий зв'язок із переробним комплексом, у результаті чого інвестиції в їх розвиток створюють найбільший синергетичний ефект, стимулюючи попит на продукцію суміжних галузей і формуючи у них власний інвестиційний потенціал» [9].

Підходи до управління фінансовими ризиками в сільському господарстві в контексті експортної діяльності аграрних підприємств розглянуто у дослідженні Л. І. Галас. Автор розглядає такі методи управління інвестиційними та фінансовими ризиками, як фінансове забезпечення, деривативні інструменти та страхування, які можуть допомогти сільськогосподарським підприємствам зменшити вплив фінансової нестабільності на їх господарську діяльність [2].

Крім того, варто відзначити дослідження Ю. О. Чалюк, присвячені аналізу впливу війни та інших форс-мажорних обставин на фінансову стійкість та інвестиційну активність сільськогосподарських підприємств України в сучасних умовах. Зокрема, автор досліджує ефективність кредитування для аграрних підприємств у періоди економічної нестабільності та пропонує рекомендації щодо поліпшення доступності фінансових ресурсів для їх розвитку [10; 11].

В дослідженні М. І. Кісіля значна увага приділяється вивченню стратегій управління фінансами сільськогосподарських підприємств в умовах фінансової нестабільності. При цьому автор вказує на важливість ретельного фінансового планування, диверсифікації доходів та ефективного управління ліквідністю для забезпечення стійкості сільськогосподарських підприємств у складних економічних умовах [5].

Загалом бачимо, що незважаючи на наявні напрацювання, існує необхідність подальших досліджень у галузі інвестиційного розвитку сільськогосподарських підприємств в умовах фінансової нестабільності з метою розробки ефективних стратегій управління ризиками для забезпечення стійкого розвитку аграрного сектору.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження особливостей інвестиційного розвитку сільськогосподарських підприємств в умовах фінансової нестабільності для формування стратегій управління ризиками та збільшення інвестиційної привабливості підприємств аграрного сектору.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблеми інвестиційного розвитку сільськогосподарських підприємств України в умовах фінансової

нестабільності є багатограними та відображають складність поточної економічної ситуації в країні. Безумовно, галузі сільськогосподарського виробництва потребують радикальних змін із спрямуванням інвестиційних ресурсів на інтенсифікацію виробництва для забезпечення конкурентоспроможності виробництва сільськогосподарської продукції. Тому саме здійснення заходів щодо переоснащення, модернізації сільськогосподарського виробництва потребують значних фінансових і матеріальних інвестиційних впливів, які сільськогосподарські підприємства на сьогодні із-за спаду виробництва та недостатності власних обігових коштів не мають можливості самостійно залучити [7].

Зокрема, однією з головних проблем в даний час є недостатня доступність фінансових ресурсів для аграрних підприємств. Фінансова нестабільність ринку, зумовлена російською агресією, призвела до загального скорочення ліквідності комерційних банків та обмеженнями з їх боку стосовно обсягів кредитування аграрного сектору. Усе це суттєво ускладнило здатність суб'єктів господарювання отримати необхідні кредити для розвитку та модернізації виробництва й впровадження нових технологій.

Крім того, значна частка сільськогосподарських підприємств наразі функціонує в умовах високого фінансового ризику. Негативна динаміка валютних курсів, пришвидшення темпів інфляції та інші ринкові фактори суттєво вплинули на фінансове становище підприємств агросектору та скоротили їхні можливості щодо планування та реалізації інвестиційних проектів. Наслідком цього стала також невизначеність та підвищені ризики для інвесторів, які утримуються від вкладення коштів в аграрний сектор. Також важливою проблемою нині виступає низький рівень інвестиційної привабливості аграрного сектору. Умови фінансової нестабільності та військові дії суттєво скоротили інтерес до інвестування в сільське господарство через його високий ризик та непередбачуваність. При цьому до війни такі інвестиції вважалися достатньо привабливими у зв'язку із динамічним зростанням доходів аграрних підприємств.

Можна стверджувати, що поточна динаміка на фінансовому ринку може призвести до недостатньої капіталізації та обмеження можливостей для розвитку

нових проектів та технологій в агросекторі. Проблеми інвестиційного розвитку сільськогосподарських підприємств України в умовах фінансової нестабільності відображають усю складність поточної економічної ситуації, в якій опинилася країна, та потребують застосування комплексного підходу для їх вирішення [3, с. 76-77].

Загалом варто зважати на той факт, що приріст інвестицій у сільському господарстві має велику важливість для усієї національної економіки, оскільки сприяє модернізації та підвищенню продуктивності, забезпечує розвиток сільських територій, значний потенціал аграрного сектору зменшує залежність від імпорту та сприяє забезпеченню продовольчої безпеки країни. Відомо, що пріоритетними напрямками для здійснення інвестування, особливо міжнародними партнерами в аграрному секторі, є екологічно відповідальні суб'єкти господарювання, що дотримуються принципів раціонального використання природних ресурсів, застосування провідних практик ведення сільського господарства, становлення світоглядної позиції з метою гарантування поступового розвитку в напрямі дотримання концепції сталого розвитку як стратегічної мети [8, с. 95].

Для того щоб ідентифікувати власний інвестиційний потенціал сільськогосподарським підприємствам необхідно сформулювати джерела інвестиційного розвитку, якими можуть бути фінансові ресурси, тобто грошові кошти, що знаходяться у їх розпорядженні (його організаторів чи акціонерів), або кошти, які можна швидко вивільнити із обороту. Так, окрім вільних власних грошових коштів, сільськогосподарські підприємства за умови ліквідності та платоспроможності можуть залучати і зовнішні фінансові ресурси, такі як банківські позики, дотації або інвестиційні кошти зовнішніх інвесторів [1, с. 69].

Для забезпечення росту і конкурентоспроможності сільського господарства необхідні інвестиції в різні напрямки, а основними елементами інвестиційного забезпечення успішного розвитку галузей аграрного сектору мають стати:

–державні інвестиції, оскільки держава може залучити великі обсяги фінансових ресурсів та має можливість впливати на проекти з погляду державної політики. Проте, наявні бюрократичні перешкоди можуть призвести до можливості

недостатньої ефективності витрачання коштів та відставання проєктів від комерційних ринків;

–кредитування та банківські позики, які забезпечують швидкий доступ до капіталу та можливість суттєвого збільшення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції та дозволяють обрати терміну погашення кредиту. Але, високі відсоткові ставки, ймовірність ризику втрати забезпечень та обмежена кількість кредитів для підтримки проєктів становлять певну проблему;

–міжнародні інвестиції, які передбачають залучення міжнародних інвестиційних ресурсів та знань з подальшим виходом на міжнародні ринки збуту продукції. Проте, ризики політичної та економічної нестабільності у країні можуть призвести до залежності від іноземного капіталу та конфліктів між потенційними інвесторами та місцевим населенням;

–приватний капітал, оскільки значний обсяг інвестицій може бути залучений досить швидко з можливістю вибору проєктів, які в майбутньому матимуть високу рентабельність. Але відсутність належної підтримки держави чи можливість втручання в управління проєктами може призвести до втрати капіталу [6, с. 111].

Якщо розглянути динаміку інвестицій в аграрну сферу України за попереднє десятиліття (рис. 1), то бачимо, що в загальному вона мала відчутну тенденцію до зростання. При цьому варто зазначити, що відбувався приріст інвестицій не лише за загальним номінальним обсягом фінансових ресурсів, що вкладалися в розвиток аграрних підприємств, але й зростання питомої ваги даних інвестицій в загальній їх структурі відносно показників усієї національної економіки.

Як бачимо, найбільш різке падіння обсягів інвестування в агросектор спостерігався саме в умовах фінансової дестабілізації – у 2020 році з настанням пандемії COVID-19, а також у 2022 – після початку військової агресії російської федерації. Разом з тим, в ті ж періоди загальна частка інвестицій в агросектор в структурі національної економіки збільшувалася. Це свідчить, що сільське господарство в умовах нестабільності є більш привабливою сферою для інвестування, ніж інші галузі. З цього можна зробити висновок, що незважаючи на загалом складну ситуацію на фінансовому ринку, загалом аграрні підприємства

мають можливості для залучення інвестиційних ресурсів порівняно з підприємствами інших секторів економіки.

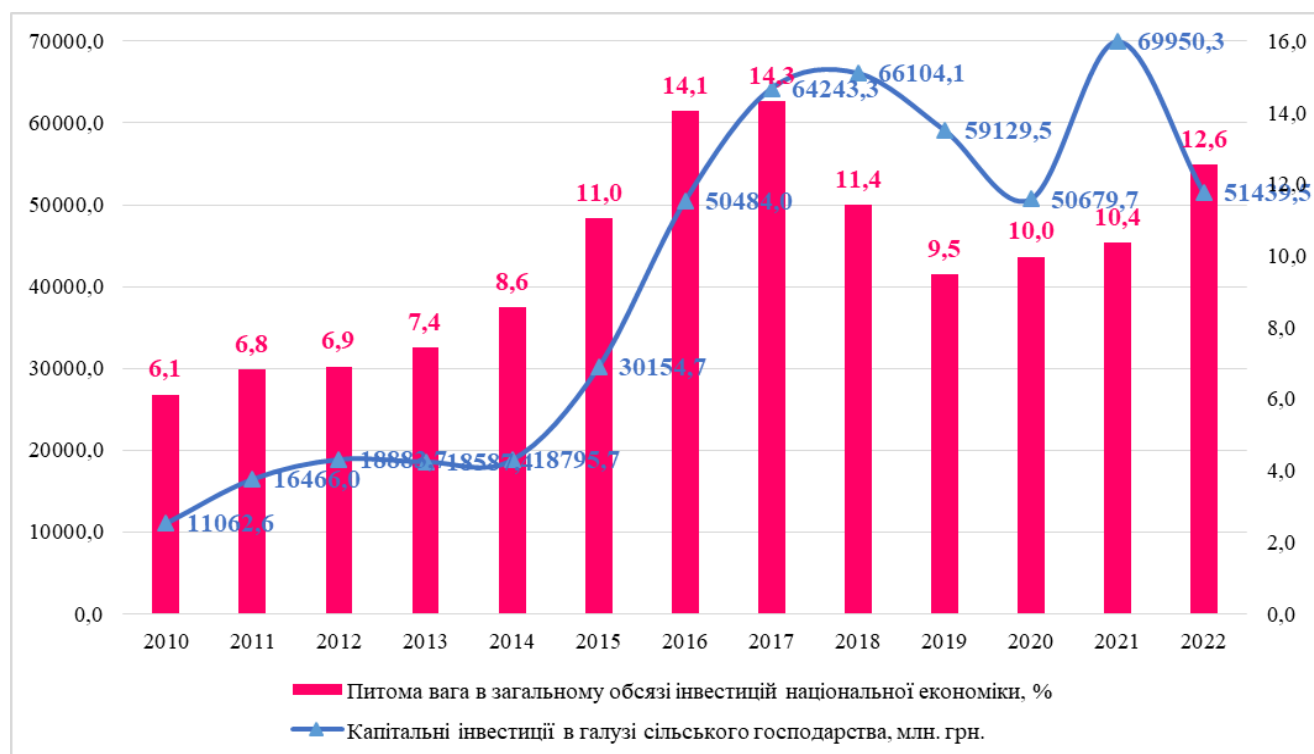

Рис. 1. Динаміка капітальних інвестицій в агросекторі України за 2010-2022 рр.

Джерело: побудовано автором за даними [3].

Усе це пояснюється тим фактом, що загалом рівень прибутковості підприємств аграрної сфери в останні роки динамічно зростає. А ряд крупних українських агрохолдингів за рахунок масштабування виробництва одержали суттєві конкурентні переваги на світовому ринку, що дозволило їм стати вагомим гравцем у міжнародній торгівлі аграрною продукцією. Тому, визначаючи потенційні перспективи щодо активізації залучення коштів в аграрну сферу в умовах фінансової нестабільності, можна визначити ряд позитивних факторів, що можуть сприяти сільськогосподарським підприємствам одержати доступ до інвестиційних ресурсів.

З іншого боку важливо також звернути увагу на внутрішні можливості аграрних підприємств для фінансування власних інвестиційних програм. Для цього суб'єктами господарювання зазвичай використовуються власні кошти. Їх використання має ряд переваг, оскільки вони демонструють стійкість та здатність

підприємств до самофінансування, що збільшує його кредитоспроможність для залучення додаткових інвестицій. Також власні кошти виступають у якості гарантії для зовнішніх інвесторів, що зменшує ризик їхніх інвестицій. Зрештою, інвестування власного капіталу дає підприємству більшу автономію та незалежність у прийнятті стратегічних рішень, оскільки воно не супроводжується умовами, які зазвичай накладаються зовнішніми фінансовими джерелами. Тому розглянемо структуру джерел фінансування інвестицій аграрних підприємств України (рис. 2).

Рис. 2. Обсяги капітальних інвестицій в аграрному секторі України у 2019 р. за джерелами фінансування, млн. грн.

Джерело: побудовано автором за даними [3]

Виходячи із останніх публічних даних щодо джерел фінансування інвестицій в агросекторі, бачимо, що у 2019 році частка коштів, що витрачалися на дані цілі з числа власних ресурсів аграрних підприємств складала 90,8% від усього їх обсягу або 53704,8 млрд. грн. Ще 5030,4 млрд. грн. було профінансовано за цільовими інвестиційними програмами підтримки сільського господарства за рахунок державного бюджету, що склало 8,5% від усього обсягу інвестицій. На усі інші ж джерела припало усього 0,7% обсягу фінансування.

Загалом аналіз показує домінуючу роль власних ресурсів аграрних підприємств у фінансуванні інвестицій. При цьому державні програми підтримки сільського господарства виступають у якості допоміжного джерела інвестицій, забезпечуючи чималу частку їх фінансування. Проте інші джерела фінансування, такі як банківські кредити чи приватні інвестиції, утримуються на дуже низькому рівні, що свідчить про обмежену доступність альтернативних джерел фінансування в агросекторі. Такий домінуючий внесок власних ресурсів агропідприємств у фінансування їх інвестиційної діяльності свідчить про необхідність використання стійких фінансових механізмів для забезпечення ефективного розвитку аграрного сектору в Україні. При цьому зрозуміло, що в умовах фінансової нестабільності, котра наразі присутня у всій національній економіці України, ситуація навряд чи сильно змінилася на краще і агровиробники й надалі змушені переважно орієнтуватися на власні кошти для фінансування інвестиційних програм.

Як уже зазначалося, для забезпечення розвитку аграрного сектору необхідно сформувати стійкі фінансові механізми, які б сприяли збільшенню доступності фінансування та загального підвищення інвестиційної привабливості галузі. Зокрема, досить важливим є стимулювання розвитку фінансових інструментів, спрямованих на широке залучення інвестиційного капіталу до агросектору. Це може бути реалізовано за рахунок створення цільових аграрних фондів, які б надавали фінансову підтримку сільськогосподарським підприємствам шляхом інвестиції в цінні папери або їх сурогати, а також розвиток інвестиційних фондів, спрямованих на аграрні проекти. При цьому, зважаючи на те, що фінансування таких фондів потребує формування їх джерел, а за рахунок коштів державного бюджету забезпечити повноцінне їх фінансування неможливо, пропонується застосувати схему державно-приватного партнерства, коли частка фінансування буде забезпечуватися за рахунок фінансових компаній – спеціалізованих аграрних банків, страхових та інвестиційних фондів.

Крім того, на наш погляд необхідно розширити доступ до фінансових послуг для сільськогосподарських підприємств, зокрема шляхом розвитку мікрофінансових установ та кооперативних банків, які б спеціалізувалися на обслуговуванні

аграрного сектору та надавали доступні кредити та інші фінансові послуги для малих та середніх фермерських господарств. Також важливо розвивати гарантійні та страхові програми для сільськогосподарських підприємств, завданням яких буде зменшення ризиків для інвесторів та кредиторів. Це можуть бути державні програми гарантування кредитів або страхові програми для захисту від природних та ринкових коливань. Наслідком реалізації такої програми стане здешевлення інвестиційних ресурсів для самих агровиробників. Зрештою, важливим завданням в поточних умовах є стимулювання приватних інвестицій у сільське господарство шляхом формування сприятливого інвестиційного клімату та забезпечення прозорості і надійності управління. Такий підхід повинен передбачати заходи, орієнтовані на забезпечення прав власності, захисту інвесторів та спрощення процедур ведення бізнесу.

Загалом лише реалізація комплексу заходів, спрямованих на нівелювання негативного впливу фінансової нестабільності та ринкових флуктуацій може забезпечити стійкий та збалансований розвиток агросектору, що сприятиме економічному зростанню, збільшенню загальної ефективності галузі, а також підвищенню рівня життя сільського населення.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Отож, фінансові труднощі, з якими нині стикаються сільськогосподарські підприємства України, можуть значно ускладнювати процес інвестування в аграрний сектор. Головними причинами цього є недостатня доступність інвестиційних ресурсів, високий рівень фінансового ризику інвестицій, а також низький рівень інвестиційної привабливості сільського господарства в умовах війни. При цьому аналіз показує, що власні кошти аграрних підприємств в даний час відіграють ключову роль у фінансуванні інвестицій, однак існує об'єктивна необхідність розвитку альтернативних джерел фінансування, таких як цільові державні програми та приватні інвестиції.

Реалізація інвестиційних програм у сільському господарстві повинна передбачати наявність дієвих фінансових механізмів, завданням яких є всебічне сприяння розвитку агросектору в умовах фінансової нестабільності. В практичному

аспекті це передбачає створення спеціальних інвестиційних фондів на засадах державно-приватного партнерства, розвиток мікрофінансових установ та гарантійні програми для невеликих фермерських господарств і середнього бізнесу. При цьому формування стабільного фінансового середовища для сільськогосподарських підприємств здатне стимулювати їхній ефективний розвиток та сприятиме стійкому економічному зростанню за рахунок розробки та впровадження фінансових стратегій та інструментів забезпечення їх інвестиційних потреб.

Література

1. Вербівська Л. В., Заїчко І. В., Тимченко Н. М. Управління інвестиційно-інноваційними ресурсами підприємств у реаліях цифрової економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 2. С. 67–73. URL: <https://nauka.com.ua/index.php/investplan/article/view/273>.
2. Галас Л. І., Дзямулич М. І., Шматковська Т. О. Особливості експортної діяльності сільськогосподарських підприємств в Україні. *Економічний форум*. 2021. №2. С. 74–79. URL: http://e-forum.lntu.edu.ua/index.php/ekonomichnyy_forum/article/view/206.
3. Дмитровська В. С. Формування фінансових ресурсів підприємств в умовах фінансової нестабільності. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2017. №2(13). С. 75-80. URL: http://lib.pnu.edu.ua/files/zbirnyky/A%D0%9FPE%D0%A0_2017_13_2.pdf.
4. Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності. *Державна служба статистики України*: веб-сайт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Кісіль М. І. Пріоритетні напрями інвестицій у аграрну сферу України в умовах нестабільності. *Вісник ХНАУ. Серія: Економічні науки*. 2015. №1. С. 84–91. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhnau_ekon_2015_1_16.
6. Маргасова В., Вдовенко Н. Інвестиційне забезпечення розвитку аграрного сектору з урахуванням структурних змін для груп суспільних інтересів. *Проблеми і перспективи економіки та управління* 2023. №4 (32) С. 109–120. URL: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2022-4\(32\)-109-120](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2022-4(32)-109-120).
7. Мовчанюк П.Г. Інвестиційний потенціал сільськогосподарського виробництва як основа забезпечення сталого розвитку аграрного сектору України.

Ефективна економіка. № 9. 2021. URL:
http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2021/93.pdf.

8. Лопатинський Ю. М., Буринська О.І. Складові та пріоритети сталого розвитку аграрного сектору економіки: концептуально-теоретичний дискурс. *Економіка АПК*. 2018. № 6. С. 94-102. URL:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2018_6_12.

9. Харченко Г. А., Миргородська Д. О. Інвестиційна діяльність сучасних сільськогосподарських підприємств: стан, проблеми та напрями поліпшення. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2018. №17. С. 663–667. URL:
https://economyandsociety.in.ua/journals/17_ukr/98.pdf

10. Чалюк Ю. О. Соціальне прогнозування як засіб регулювання продовольчої політики ФАО. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Серія «Економічні науки»*. 2013. №1(6). Т. 2. С. 321–326.

11. Чалюк Ю. О. «Warstate» і «Welfare state»: конфлікт чи синергія воєнної стратегії та соціальної безпеки України. *Сталий розвиток економіки*. 2024. №1(48). С. 309–320. URL:
<https://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/download/920/881/>

12. Kyfyak V., Verbivska L., Alioshkina L., Galunets N., Kucher L., Skrypnyk S. The Influence of the Social and Economic Situation on Agribusiness. *WSEAS Transactions on Environment and Development*. 2022. Vol. 18, pp.. 1021-1035. URL:
<https://wseas.com/journals/articles.php?id=7125>

References

1. Verbivska, L. V., Zaichko, I. V. and Tymchenko, N. M. (2022), “Management of investment and innovation resources of enterprises in the realities of the digital economy”, *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 2, pp. 67–73.

2. Halas, L. I., Dziamulych, M. I., and Shmatkovska, T. O. (2021), “Peculiarities of export activity of agricultural enterprises in Ukraine”, *Economichnyi Forum*, vol. 2, pp. 74–79.

3. Dmytrovska, V. S. (2017), “Formation of financial resources of enterprises in conditions of financial instability”, *Aktualni problemy rozvytku ekonomiky regionu*, vol. 2(13), pp. 75-80.

4. The official site of State Statistics Service of Ukraine (2024), “Capital investments by types of economic activity”, available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 8 May 2024).

5. Kisil, M. I. (2015), “Priority directions of investments in the agrarian sphere of Ukraine in conditions of instability”, *Visnyk KhNAU. Serii: Ekonomichni nauky*, vol. 1, pp. 84–91.

6. Movchaniuk, A. (2021), “Investment potential of agricultural production as a basis for ensuring sustainable development of the agricultural sector of Ukraine”, *Efektivna ekonomika*, vol. 9, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9288>.

7. Marhasova, V. and Vdovenko, N. (2023), “Investment support for the development of the agrarian sector, taking into account structural changes for public interest groups”, *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia*, vol. 4 (32), pp. 109–120.

8. Lopatynskyi, Yu. M. and Burynska, O.I. (2018), “Components and Priorities of Sustainable Development of the Agricultural Sector of the Economy: Conceptual and Theoretical Discourse”, *Ekonomika APK*, vol 6, pp 94-102.

9. Kharchenko, H. A., and Myrhorodska, D. O. (2018), “Investment activity of modern agricultural enterprises: state, problems and directions for improvement”, *Bukhhalterskyi oblik, analiz ta audyt*, vol. 17, pp. 663–667.

10. Chaliuk, Yu. O. (2013), “Social forecasting as a means of regulating food policy of FAO”, *Naukovi pratsi Poltavskoi derzhavnoi ahrarnoi akademii. Serii: «Ekonomichni nauky»*, vol. 1(6), no. 2, pp. 321–326.

11. Chaliuk, Yu. O. (2024), “Warstate” and “Welfare state”: conflict or synergy of military strategy and social security of Ukraine”, *Stalyi rozvytok ekonomiky*, vol. 1(48), pp. 309–320.

12. Kyfyak V., Verbivska L., Alioshkina L., Galunets N., Kucher L. and Skrypnyk S. (2022), “The Influence of the Social and Economic Situation on Agribusiness”, *WSEAS Transactions on Environment and Development*, Vol. 18, pp.1021-1035.

Стаття надійшла до редакції 09.05.2024 р.